

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.  
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.  
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.  
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.





# Status

SV  
per  
fol  
301

SOCIALMEDICIN • MILJÖFRÅGOR • HANDIKAPP

Tidskrift för  
Riksförbundet för  
hjärt- och lungsjuka

## Handikappad i England

Thyra Ericson har  
undersökt hur det är  
att bo på hotell  
Sid 5—7

Det har varit  
ungdomsveckor  
och sommarläger  
i RHL:s regi i år  
Rapporter  
på sid 15 och 19

Mats Denkert  
frontalattaackerar  
handikappprörelsen  
i ny debattbok.  
Rune M Lindgren  
har läst boken  
Se sid 10—11



nr 9 1975  
okt.-nov.  
pris 3:—



# C-VITAMIN I NY FORM. TUGGISAR.

Nu kan du tugga C-vitamin i stora doser.  
Inget vatten att lösa upp tabletter i. Inga sura  
tabletter att svälja. Utan en naturlig syrlig  
smak från äkta apelsiner.

Tuggbara IDO-C innehåller 500 mg askor-  
binsyra per tablett och är helt sockerfria.

## IDO-C

### TUGGISAR.



Tillverkas av Ferrosan. Säljs på apoteken i 50-burkar.



# Status

Organ för Riksförbundet  
för hjärt- och lungsjuka

nr 9/1975 årgång 38

Ansvarig utgivare: Albert Fredin

Redaktör: Erik Ransemar

## Förbundskansli:

David Bagares Gata 3, 1 tr, Sthlm

Postadress: Box 3196,

103 63 Stockholm

Telefon: 08/23 15 30

Postgiro: 95 00 11 - 7

## Tryckeri:

Axlings Tryckeri AB,

Södertälje

## Prenumerationspris:

Helår 25:—, medlemspren. 10:—

Probs .....	4
Handikappad i England Ett reportage av Thyra Ericson	5
Döden på vägarna till stor del alkoholens fel .....	8
Ny bok frontalattackerar handikapprörelsen .....	10
Solskensmorgon i april .....	12
Sällan svåra olyckor vid hjärt- infarkt under bilkörning .....	14
Lyckad ungdomskurs i Åre ..	15
Hjärtat och dess sjukdomar ..	16
Status bildkryss .....	17
Dokumentnovell av Jan-Eric Wahlén .....	18
Första sommarlägret gick fint	19
RHL-information .....	20

Omslagsbild: Foto-Hernried

Foto av Mark Markefelt

på sid 5, 6, 7 och 8

# Bekämpa asbestanvändningen

Den här ledaren stod i Status nr 1, 1974. Den har blivit kusligt aktuell igen. Hur många gånger skall den behöva föras in innan den blir helt inaktuell?

Den mest kända dammsjukdomen eller dammskadesjukdomen, som det egentligen borde heta, är silikosen. I en mycket använd lärobok i hygien skrev professor Gunnar Fischer redan på 1950-talet om fyra ytterligare dammsjukdomar. Om **asbetosen** skrev han följande rader (tryckåret var 1956 på den tredje upplagan av läroboken som i förordet angavs vara i stort sett oförändrad).

"Inandning av asbest kan giva upphov till en långsamt framskridande lungfibros. Såväl kliniskt som röntgenologiskt liknar den silikosen. Vid en undersökning av arbetarna i en asbestfabrik, företagen med anledning av 2 dödsfall, visade det sig att 65 % av de 167 arbetarna röntgenologiskt hade tecken på asbetos."

Vad visar det här citatet? Det här citatet visar, dels vilka skrämmande effekter asbetosen har, dels, vilket är mer skrämmande, att man sedan lång tid tillbaka haft kunskaper om materialets skadeframkallande karaktär utan att göra något för att förhindra uppkomsten av ytterligare skador. Nu har det gått tjugo år sedan den här citerade boken skrevs. Hur många har fått skador under de här åren? Ingen vet det.

Byggnadsarbetareförbundet har länge krävt lagstiftning för att stoppa de farliga formerna av asbestprodukter. Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka har i en skrivelse till LO instämt i detta krav. Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka uttrycker förhoppningen att LO kraftigt skall reagera för att en sådan lagstiftning skall komma till stånd inom en mycket snar framtid.

Det är byggnadsarbetarna och de industriarbetare som arbetar med asbest och asbestmaterial som är i den största riskzonen. Nu rapporteras det emellertid att det också finns risker för andra än de som direkt arbetar på byggarbetsplatserna. Undersökningar visar att luften i storstäderna innehåller asbestdamm.

Frågan om ingripande och förbud mot användning av asbest på byggena aktualiserades i riksdagen förra året. Vänsterpartiet kommunisterna hade en motion i frågan. Socialutskottet ansåg visserligen att "hanteringen av asbest i olika arbetsprocesser utgör en betydande hälsofara" men yrkade ändå avslag på motionen. Det blev också avslag i riksdagen.

Det tar lång tid i vårt samhälle för arbetarna att kämpa sig till rätten till ett mindre hälsofarligt yrkesverksamt liv. Det räcker med att hänvisa till silikosen. Hur länge har inte medlemmarna i RHL kämpat för större trygghet här. Samma kamp mot lönsamhetens och byråkratins sammantrimmade försvarare måste vi tydligen föra även när det gäller de andra formerna av dammskadesjukdomar.

Erik Ransemar



# Probs

## Att läsa:

### För en ny gemenskap

Det här året har det talats och skrivits mycket om utveckling. Här om har beretts frågestunder i radio och TV. Att tala om utveckling fanns också med i bondesamhället. När nu byar och samhällen står avfolkade och öde ställs frågan hur denna vår tids utveckling egentligen är beskaffad. Massmedias försök att penetrera "utvecklingen" stannar ofta inför en mur eller i en återvändsgränd. Efter att ha lyssnat till diskussioner om utveckling kan man ha intrycket att frågare och svarare stannat upp i ett enda stort JASÅ.

Hans Granlid har berört mycket av nutidsmänniskans situation i sin bok "För en ny gemenskap" (Rabén & Sjögren). Det mångt och myckna som berörs är en väldig uppgörelse med teknokratin. Han gör också den reflektionen och reservationen att de som skall protestera och mena att de inte alls är förslavade.

Uppgörelsen med teknokratin är av det ovanliga slaget. Det är här fråga om något nytt — en syntes. Med entusiasmens glöd beskrivs möjligheterna till nya jordbrukskollektiv, sambruket, som front mot natur- och svältkatastroferna. Inför sådana mål finns nya möjligheter för den enskildes trosåskådning. Religionens spörsmål tas upp i Granlids bok.

En ny moral förespråkas i Granlids bok: Så att vissa grupper i de fattiga länderna inte skall ta mutor och bestickningar från rika folk. Den nya moralen skall tydligen också gälla vetenskapsmännen som teknokratins servitörer som nu "lever luxuöst, deras sinnen upptas av futtiga befordringsstrider och idéer om personligt inflytande hos de mäktiga".

Det är ett fint grepp att utmåla en utopi och sedan låta alla invändningar från teknokratins eller statskapitalismens sida framträda. Det oriktiga tänkandet kan på så sätt avslöja sig självt, sanningen kan träda fram. Väl är det oriktigt att utvecklingen måste gå mot en världskatastrof.

Vad är det då som hänt, när Granlid gett ut sin framställning? Är här en ny ideologi — ovanlig för våra breddgrader — på väg att utvecklas? Frågorna kan ställas och Granlids bok bör läsas av envar. Läser politiker analyser av detta slag? I så fall borde litteraturhänvisningar ha tagits med.

En liten notis i slutet av boken får den stora rikstidningens reportrar att lyssna ett slag. Notisen lyder så här: "Du som har läst detta skriv gärna till mig eller ring eller kom och låt oss talas vid. Min adress är c/o Nordman, Sigtunastiftelsen, 190 30 Sigtuna, tel. 0760/514 71. Låt oss sedan samlas alla intresserade sommaren 1975, förslagsvis midsommardagens kväll, vid Mora stenar, sydöst om Upsala (vägen till Rimbo), ej långt från Linnés Hammarby."

Den stora tidningens reportrar undrade hur många en sådan notis kunde

nå. Vad var å färde, manne en folk-rörelse? Den stora tidningen skickade ut några reportrar på själva midsommardagen till Mora stenar, de kunde raljerande beskriva det hela för sin stora läsekrets.

Det möter stora svårigheter idag för den som har budskap av folkrörelsebetydelse. Granlid har själv förutsett att han på flera håll kommer att helt feltolkas och andra kommer att helt förstå honom. En framtidsvision till skillnad från teknokratin måste väl se ut som Granlids och den kan vända sig till trötta partifunktionärer, teknokratins slavar och besvikna byråkrater. Angeläget att diskutera framtidsmöjligheterna och ett lämpligt underlag är Hans Granlids bok "För en ny gemenskap".

Halvdan Renling

## Styren påverkar reaktionsförmågan

Lösningsmedlet styren påverkar reaktionsförmågan. Effekterna sitter dessutom kvar på morgonen efter den dagliga kontakten med lösningsmedlet. Det framgår av en undersökning som arbetarskyddsstyrelsen gjort.

Grupper av arbetare från fyra plastbåtsindustrier undersöktes om reaktionstiden vid början och slutet av en arbetsdag. Kontrollgrupp var arbetare från två mekaniska industrier.

Plastbåtsarbetarna — som alltså dagligen kommer i kontakt med styren — hade längre reaktionstid, en större progressiv försämring och större oregelbundenhet i prestationen än kontrollgruppen.

Efter en natts vila föreföll plastbåtsarbetarnas reaktionsförmåga fortfarande påverkad och klart sämre än kontrollgruppens. Det tyder på att plastbåtsarbetarna inte hinner återhämta sig mellan expositionstillfällena.

## Pristagare bildkryss nr 7, 1975

- 1:a pris 25:— Anna-Lisa Lundbergh, Mjölkuddsvägen 143, 951 57 Luleå  
2:a pris 10:— Nils Svensson, Vävstols-gatan 4, 416 60 Göteborg  
3:e pris 5:— Åke Nordström, Rågängen 17 A, 281 00 Hässleholm

Ett tryggt stöd i en svår stund



Stockholms

**ELDBEGÄNGELSEFÖRENING**

Ombesörjer både eldbegängelse- och jordbegravningar. Utan enskilt vinstintresse.

Huvudkontor: Sveavägen 116 vid Odengatan 15 16 60  
Söder: Ringvägen 127 40 58 59 eller 40 58 76  
Folkungagatan 104 (vid Renstiernasgatan) 43 66 17

Kungsholmen: Hantverkarg 28 Sollentuna: Sollentunav 118 96 26 25  
(AB Öhmans begr.byrå) 53 33 75 Hägersten: Blommensbergsv 127  
Östermalm: Valhallav. 143 63 40 61 vid Hägerstensv. 18 65 00  
Handen: Källv. 20 B 777 22 10 Järfälla: Ombud fru G. Hahn 0758/108 00  
Märsta: Ombud. Stationsg. 3 0760/150 90 Göteborg: Chalmersg. 21 031/20 21 30

Rådgivning och dödsfallsanmälan efter kontorstid 08/51 91 00





# Handikappad i England

*Thyra Ericson berättar om att bo på hotell*

I den förra artikeln skildrade **THYRA ERICSON** sina erfarenheter av den personliga omgivningen för en handikappad resenär i dagens England. I detta avsnitt, som hon kallar **Känslor och kalla fakta**, berättar hon bl a om hur guiderna, dvs katalogerna över handikappframkomligheten, speglar fördomar om handikappade.

Måltiderna intogs i köket hemma hos fru P för "matsalen" hade hon avstått till "sovrum" åt mej. Nu var hon bekymrad för den gäst som skulle komma senare i år. Han var också rullstolsbunden och han krävde så stort utrymme för rullstolen att det skulle bli för trångt med allesammans kring

bordet samtidigt. Så hon hade tänkt sej att han kunde få äta för sej själv, om före eller efter de andra hade hon inte bestämt sej för än, medan hon passade upp på honom.

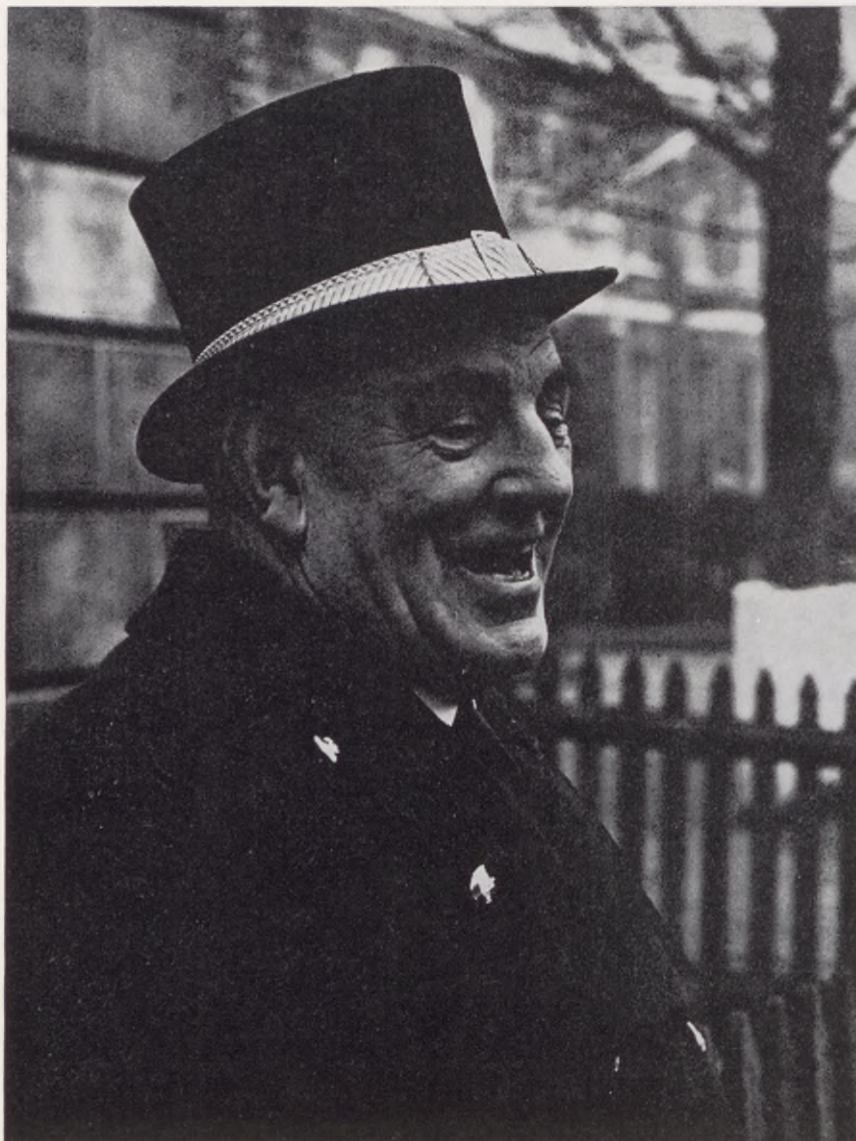
Tamburen är liten och den smalaste passagen är 65 cm. Fru D, som förmedlar inackorderingarna, ville veta vad jag tyckte om fru P och om huset. Jag höll mej till den senare delen av frågan och pratade om hur viktigt det är att hon tar med uppgifter om utrymmena när hon skriver till rörelsehindrade om de inackorderingsmöjligheter som finns.

Hon blev förvirrad av mitt tal om rullstolsmått och dörrbredder. När jag frågade hur en person som använder en bredare eller längre rullstol än jag, skulle kunna komma in hos fru P,

svarade hon glatt att det inte var något problem, för där fanns en tillräckligt smal rullstol att låna om det behövdes. Det är en gammal sjukhusrullstol med fyra småhjul, som man alltså inte ens kan köra själv.

Jag försökte göra klart för henne att en rullstolsbunden person inte kan byta stol hur som helst, men det kunde hon inte förstå. Hon hade lärt sej att handikappade hjälpte man bäst med förståelse och ett kärleksfullt hjärta, sa hon och lät ett ögonblick handen vila lätt på bröstet så att jag verkligen skulle begripa. Det där med siffror om dörrar och golvytor var ju så kallt och hårt, ansåg hon, och även handikappade hade ju behov av att komma bort från vardagen ibland, och då skulle man inte besvära med sådana problem.





Hotellvaktmästare utanför ett hotell i London

Nästa gång vi träffades hade hon med sej *Holidays for the Physically Handicapped*, som ges ut av *Central Council for the Disabled*. Det är en guide över hotell som bedöms vara lämpliga för handikappade. Hon hade föreslagit mej att bo i *Devonshire Street House* under påsken, och det finns upptaget i guiden. Det är utmärkt med en symbol som betyder att "rullstolsbunden gäst är välkommen om ledsagare medföljer och de bekvämligheter hotellet erbjuder är tillfredsställande (där det är osäkert beroende på stolens storlek etc, måste måtten noteras i hotellbeskrivningen)". (1)

Inga mått har angivits som begränsar tillgängligheten på det hotellet. Det noteras bara att hissen kan ta en rullstol plus en person och att det finns ramp till konferenssalen. Av inledning- en framgår det i övrigt att högsta bredd för en rullstol som inte anses "stor" är 63 cm (25 1/2 tum).

Några handikapporganisationer har varit med om att bestämma utformningen av huset och har lokaler där. Det färdigställdes 1966, året efter det då en lag motsvarande vår byggnadsstadgans § 42 a, trädde i kraft. Ingången är mycket riktigt i plan med gatan och utan trappsteg eller tröskel. Men rums-, toalett- och badrumsdörrarna är bara 63 cm breda. Med noggrann passning gick min rullstol igenom. Min anmärkning om trånga dörrar tillbakavisades med påståendet att jag hade en ovanligt bred rullstol.

Toaletterna liksom bad- och duschrum ligger i korridorerna. De är långsmala med dörren på ena kortsidan och toalettstolen på den andra. Tvättställ saknas, och skulle ha tvingat besökaren att tränga sej förbi sidlänges. Dörren öppnas inåt, så den gick inte att stänga när jag kommit in med rullstolen. Då blev jag visad till en "handikappanpassad" toalett, vilken skiljer sej från de andra i två avseenden: dels

är dörren hängd utåt så att den går att stänga bakom en rullstol, dels har ett handtag satts upp på väggen till höger om toalettstolen.

Den har ena långväggen gemensam med en av de andra toaletterna. Om husets arkitekt hade tagit reda på vad kolleger och landsmän till honom i början av 60-talet skrivit och ritat för att visa hur bla hygienutrymmen kan göras användbara för rörelsehindrade, så hade han kanske avstått från mellanväggen, installerat en dusch i stället för den ena toalettstolen, satt upp ett tvättställ och breddat dörren. Då skulle även en rullstolsbunden gäst kunna sköta sin hygien tillfredsställande i detta hotell.

*London for the disabled* av *Freda Bruce Lockhart* i samarbete med *Sheena Steel* behandlar kapitelvis olika typer av lokaler, som t ex: "Hotell och restauranger", "Utställningar, gallerier, museer och bibliotek", "Butiker", "Kommunikationer". Varje kapitel inleds med en sammanfattning om tillgängligheten i allmänhet, ibland med exempel från författarens egna erfarenheter (hon är rullstolsbunden). Där redovisas också hur lokalerna bestäms som tillgängliga för rullstolsbundna respektive käpp- och kryckinvalid. Kapitlet "Bekvämlighetsinrättningar" t ex avslutas så här: "Vi bedömer tillgängligheten till toaletterna så att med högst ett trappsteg kan rullstolsbundna komma in och med högst fem trappsteg kan käpp- och kryckinvalider komma in. Här florerar ännu den gamla fantasilösa låsmekanismen med myntinkast, som medför ytterligare besvär och nervositet för den rörelsehindrade." (2) Ibland finns dörrmått och antal trappsteg utsatta i texten, och hotellrummen beskrivs utförligt. Guiden behandlar ett begränsat urval lokaler men saknar alfabetiskt register över dem och det är därför mycket tålmodsprövande när man söker en bestämd lokal.

Den *Guide for the disabled* som ges ut av *Automobile Association* motsvarar bättre de krav en guide för rörelsehindrade måste uppfylla för att vara till praktisk nytta. Uppgifterna är lätt tillgängliga i tabellform, och som ett extra plus finns noterat om ledarhund får tas med in i hotellet eller ej. Den ger genomgående data om antal trappsteg, förekomst av ramp och hiss m m. Men som de andra svarar den generellt ja eller nej på frågan om dörrarna är tillräckligt breda och om det går att komma in i hissen. För dörrar anges 67 cm (27 tum) som minimimått för tillgänglighet, men vilken norm som använts för bedömningen av svängrum på toaletterna noteras inte, och



inte heller några hissmått. En omfattande notapparat med specificerade uppgifter minskar dock nackdelarna med ja-nej-mallen. Guiden innehåller också upplysningar om gällande regler i trafiken för invalidbilar och invalidvagnar, parkeringslättnader, möjligheter till transporthjälp m m samt en förteckning över "Organisationer på kontinenten som ger råd för resan till handikappade turister".

I *Holidays for the Physically Handicapped* uppmanas man att skriva till det hotell man tänkt bo på och begära närmare upplysningar om detaljer av betydelse. Men därmed blir planeringen av resan lika tidsödande och tungrodd som med vilken annan hotellförteckning som helst. En guide för rörelsehindrade måste meddela sådana data om lokalerna som är relevanta för handikappade med alla olika former och grader av rörelsehinder. Då kan den rörelsehindrade själv avgöra i vilken utsträckning han/hon kan klara sej i en viss lokal.

Detta opersonliga faktameddelande, som möjliggör för handikappade att planera sin resa på eget ansvar, uppfattas av medlemmar i *Central Council for the Disabled* och *PHAB* som är verksamma på detta område, som kall likgiltighet för handikappade. Men att utgå ifrån hur "jag skulle göra" och vad "jag skulle önska" "om jag vore handikappad" det är ju att göra sej till auktoritet på ett område som man saknar praktisk erfarenhet av.

Om man upplever sina medmänniskor som sprungna ur ens eget hjärta måste de tekniskt och medicinskt betingade svårigheter som handikappade har att slåss med, framstå som helt obegripliga. Då ligger det nära till hands att tolka dem som uttryck för psykologiska egendomligheter hos handikappade. På detta varmhjärtade men egocentriska missförstånd blir det sen frestande att odla upp en speciell handikapppsykologi som spinner in den handikappade i en kokong av silkes-



Man har fortfarande många unga medhjälpare

mjuka förväntningar om självförnekande passivitet.

Denne idealiskt passiva handikappade kan och bör inte ge sej ut på egen hand, och därför behöver guiderna inte innehålla några tråkiga siffror om dörrbredder och golvytor. Ett trappsteg kan en ledsagare som oftast vicka rullstolen över, medan den rullstolsbundne ensam i regel inte klarar det. Guiderna — med undantag av AA:s — är gjorda för ledsagare till handikappade, inte för de rörelsehindrade att själva använda. Innebörden i föreningsnamnet *Physically Handicapped Able Bodied* är att varje rörelsehindrad ska ha en rörlig ledsagare, var det svar jag fick på min undran om namnets betydelse.

Det är en mycket smal strimma av den engelska vardagen som jag här har redovisat några erfarenheter av. Också annat skymtade. När jag åkte ut ensam i London fann jag dem jag kom i kontakt med vara villkorlös

och fördomsfritt vänliga, och den tillfälliga hjälp som jag emellanåt behövde gavs utan sentimentala kommentarer. Nu kan jag planera nästa resa med hjälp av AA:s guide och kommer då, hoppas jag, att mer sammanhängande erfara detta riktiga England. ■

(1) Wheelchair bound guest welcomed if escorted and the facilities offered by the establishment are sufficient (where these are questionable, depending on size, of chair, etc., measurements must still be noted in hotel description).

(2) In assessing the convenience of lavatories we have reckoned a maximum of one step accessible for wheelchair users: (w); and a maximum of 5 steps accessible to users of sticks: (s). In this connection, lack of imagination continues to be shown in keeping up the old practice of coin-in-the-slot mechanism for entering the lavatory, an additional cause of delay and anxiety to the disabled.

## Bryt rökvanan





*I det starkt rationaliserade samhället är kraven på människorna höga*

## Döden på vägarna till stor del alkoholens fel

Var tredje förare av motorfordon som omkommer har på något sätt varit påverkad av alkohol, visar en undersökning av trafikolyckor i södra Sverige, som utförts av statens rättsläkarstation i Lund. GUNNAR NILSSON refererar undersökningen.

Bilismen skördar så pass många offer, olyckorna orsakar invaliditet och skador för så många fler och vid mindre olyckstillbud inkomstbortfall, som tillsammans kostar samhället oerhört stora summor. Det finns därför skäl

att diskutera bilismen ur samhällsekonomisk synvinkel. Detta gör man inte i den redovisade undersökningen, men den kan anses utgöra ett intressant diskussionsunderlag för en sådan debatt.

### Rökning och alkohol

Rökningen som en källa till ohälsa har allmänheten, inte minst genom handikappförbundens kampanj börjat få ögonen för. Ingen kan väl negligera de ivrigaste protesterna mot ovanan att röka var som helst och hur som helst

utan hänsynstagande till de som inte röker.

Nu bör vi få en liknande debatt om alkoholen och dess samhällsbetydelse.

### Undersökningen 1972

Den av Statens rättsläkarstation i Lund under ledning av dess chef professor Gerhard Voigt bedrivna undersökningen omfattar inalles 235 vägtrafikolyckor med dödlig utgång. Antalet dödsoffer uppgick till inte mindre än 266.

De omkomna har obducerats, blodprov har tagits från hjärtat och låren,



urinprov, delar av levern och njurarna för att fastställa eventuell halt av alkohol, barbitursyrederivat, och meproamat, d v s centralstimulantia.

### Undersökningsresultat

Av förarna i olyckor fordon mot fordon kontrollerades 80 procent av de avlidna och 3 procent av överlevande. Inte mindre än 13 procent av de avlidna och 60 procent av de som överlevt olyckorna var påverkade av alkohol.

Av de avlidna vid singelyckor kontrollerades 90 procent och av dem var 36 procent alkoholpåverkade. 40 procent av de överlevande vid dessa olyckor kontrollerades, varvid man konstaterade att 60 procent var påverkade av alkohol.

Granskar man statistiken närmare, finner man att vid fotgängaryckor var av alkohol påverkade trafikanter inblandade i 11 procent av olyckorna. Vid tio procent av 50 cykel- och mopedyckor var alkoholpåverkade trafikanter inblandade. Vid olyckor fordon mot fordon var påverkade förare in-

blandade i åtta av de åttitvå olyckorna. Vid de 56 singelyckorna var 19 påverkade förare inblandade.

### Åldersfördelning

Från synpunkten att körvanan anses ha betydelse för körsäkerhet/skicklighet är det kanske angeläget att granska åldersfördelning av de i olyckor inblandade personerna.

Åldersgruppen 15—30 år är inblandad i 37 procent av dödsolyckorna som omfattar sammanlagt 45 procent av trafikanterna. Största antalet påverkade har åldersgrupperna 25—30 år och 45—50 år. 20 procent av trafikanterna i dessa grupper var påverkade mot totalgenomsnittet 9 procent för alla grupper.

Av totala antalet dödade fordonsförare var 23 av totalt 110 personer påverkade av alkohol. I åldersgruppen 45—50 år var 56 procent påverkade. I åldersgrupperna 20—25 år respektive 25—30 år var 28 respektive 27 procent påverkade. Övriga åldersgrupper håller sig omkring totalgenomsnittet 20 procent.

### Tidsfördelning

Januari, april och oktober har största antalet olyckor med dödlig utgång: 25, 20 respektive 25 procent.

December och februari ligger lägst i denna jämförelse.

### Sprit och bil går ej ihop

De som arbetat med undersökningen gör reservationer med avseende på strukturen av det undersökta materialet liksom omfattningen.

Det är ändå tydligt att alkohol inte går ihop med bilismen. I ett starkt rationaliserat, högmekaniserat samhälle är kravet på personlig perfektion, påpasslighet och utbildning större. Kravet på en puritan livsstil är uttalat.

Ändå vill inte kapitalismen avskaffa berusningsmedlen. Man hänvisar till personlig frihet etc och tänker inte på att det är samhället som står för kostnaderna som uppstår i alkoholismens kölvatten. Varför all denna dubbelmoral. Vem är det egentligen som understödjer samhällets upplösning? ■

# PRICKEN ÖVER I

# Biggans



## BOCKLING som PASTEJ

## SMÖR med AROM

VITLÖK  
PERSILJA  
PEPPARROT





# Ny bok frontalattackerar handikapprörelsen

*RUNE M LINDGREN skriver om en ny debattbok*

Det var inte många år sedan handikapprörelsen var en okänd företeelse i pressdebatt och i bokflodens debattböcker. Öppningen skedde med Vilhelms Ekensteens debattbok *På folkhemmets bakgård* som kom ut 1968. I den boken gjorde Erik Ransemar en kort analys av handikapporganisationerna. Nu åtta år senare kommer Mats Denkert med den verkliga braständaren. *Blunda och skänk* heter hans debattbok om handikapprörelsen. Den anmäls här av RUNE M LINDGREN.

Den svenska handikapprörelsens tidskrifter går ut i en sammanlagd årsupplaga på närmare 2 miljoner exemplar. Antalet tidskrifter är omkring 20. Största upplagan har Svensk handikapp-tidskrift: 350 000 exemplar per år.

Tidskrifterna är språkrör för i första hand 24 etablerade organisationer varav den största har 55 000, den minsta mindre än 100 medlemmar. Till organisationsbilden på handikappområdet hör också HCK, Handikappförbundens centralkommitté, och Anti-Handikapp, en fribytgargrupp i Lund.

Som "instrument för organisationernas opinionsbildning", skriver Mats Denkert i debattboken "Blunda och skänk", Tema Nova, Rabén & Sjögren, är handikapprörelsens tidskrifter "stendöda".

Bilden av handikapp-Sverige är i övrigt lätt förvirrande. "Numera är", skriver Denkert, "utomstående närmast benägna att betrakta handikapprörelsen som en hönsgrädd med idel inbördes stridande tuppar och hönor".

## Klent med debatten

Det är nog sant, en bra bit. Envar, varje organisation inom rörelsen, bevakar ettrigt sitt revir, slår vakt om sin funktion och stretar och drar åt var sitt håll istället för att samarbeta på ett vettigt sätt. Till denna konkurrens kommer att debatten är hårt kringskuren i organisationerna. Förbundsledningarna går in och censurerar denna debatt. Denkert, själv tidigare redaktör för Svensk handikapp-tidskrift är vittnesgill. Den fallstudie, byggd på egna erfarenheter, han här redovisar är rätt belysande. Det är

klent beställt med inre opposition och debatt i svensk handikapprörelse och split och kiv råder inom denna rörelse.

Stannar vi vid rörelsens tidningar kan bli följande vara att anteckna:

Handikapprörelsens tidningar är en press med mycket svag genomslagskraft, med låg opinionsskapande verkan. Istället för att vara kamporgan är de ambitionslösa handikappbrev. De saknar intresse, skriver Denkert, och är "tråkiga genom sin passivitet, sin opersonlighet, sin brist på konkretion, på genomtänkt analys och underbyggda kontroversiella ställningstaganden"; de är, summerar Denkert, ingenting annat än "navelskådande styrelseme-gafoner".

## Samhällskritik är otacksamt

Det är desto beklagligare som seriös debatt om handikapprörelsen i stort sett saknas i radio, TV, dagspress. Rörelsetidningarna är ju det enda forum denna debatt har.

När och om aktualitetsmedierna någon gång diskuterar handikappfrågor tar de till de gamla vanliga journalistiska greppningarna. Dvs inläggen i tidningar, radio, TV personcentreras hårt. Man talar eller skriver om de handikappade som alldeles utomför-träffliga personer.

Rörelsens egna tidskrifter är inte stort bättre. Där finns välmående artiklar om de handikappades problem och svårigheter. Till detta kommer en del artiklar om forskning och teknik på olika handikappområden. Men idé-diskussionen, resonemangen om hur organisationerna ska arbeta med samhället saknas i det närmaste helt.

Denna debatt saknas också ute i rörelsens vardag.

En rörelsens vardag där den gamla översåtliga rädslan fortfarande finns kvar. Det är otacksamt att utveckla samhällskritik. Medlemsopinionen är trög och kräver ingalunda i första hand en skärpt (social)politisk medvetenhet av rörelsetidningar och rörelsefolk. Varför är det nu på det där viset?

## De dubbla lojaliteternas folk

Naturligtvis därför att handikapporganisationernas, som andra rörelsers, kärna av verkligt medvetna medlemmar är mycket liten.

Till problemen bidrar också att det ofta är folk med dubbla lojaliteter som besätter nyckelpositionerna i rörelsen. Det är "bra" för en organisation att ha en politiker — riksdagsman, kommunalpolitiker — med i ledningen.

Denkert tycker inte alls att det är bra. Övertygande bevisning bekräftar att dessa de dubbla lojaliteternas män är näst intill livrädda för konfrontationspolitik/samhällskritik. I valet mellan lojaliteter är riksdagsmannen etc. ofta så uppbunden av partiintressen och annat att handikappintressena kommer i kläm.

Handikapprörelsen dras också med, har dragit på sig, en institutionell verksamhet som tar bort såväl tid som kraft och pengar från organisationernas uppgifter som intresseorganisationer.

Rörelsen driver ju, något som ibland tenderar glömmas bort, också sjukvårds- och rehabiliteringsverksamhet, rekreationshemsverksamhet, arbetsvård. De många praktiska problem som följer med den verksamheten halvt knäcker rörelserna som intresseorganisationer.

Denkert tillägger här: Handikapprörelsen ska inte bedriva tex arbetsvård eller talboksutgivning, verksamheter som för övrigt på grund av begränsade resurser bara leder till dålig arbetsvård, begränsat talboksbestånd



etc. Handikapprörelsen ska tvinga samhället att leva upp till de socialpolitiska målsättningar detta samhälle har i övrigt. Initialt kan handikapporganisationerna självfallet ta vissa initiativ. Men det är samhället som bör ta över och driva de verksamheterna vidare.

Går handikapporganisationerna själva in i, och tar huvudansvaret för dem tenderar de samhälleliga eftersläpningarna permanentas. Dessutom: Egen rekreationsverksamhet etc. isolerar i längden de handikappade från det allmänna rekreations- och semesterutbudet. Dvs är i strid med den integrationspolitik som är en kungstanke i modern handikapprörelse.

### Denkert avvisar HCK

Mats Denkerts uppgörelse med svensk handikapprörelse präglas av insikt, men också av otålig vrede, hans polemiska hetta utesluter inte saklig kyla.

Han avvisar HCK — handikapprörelsens LO — emedan, som han skriver, ett HCK med dagens inriktning, struktur och innehåll i arbetet representerar ett ständigt fortgående förräderi mot de handikappade. En avgörande invändning är att HCK etablerat ett "övervälde" som kraftigt reducerat de olika handikapporganisationernas inflytande; de får bara referensgruppens funktion. DHR, De handikappades riksförbund — Denkart är fortfarande ordförande i DHR:s Stor-Stockholmsavdelning — lämnade fö HCK 1971, och HCK:s "representativitet" kan alltså ifrågasättas. DHR är ju landets största handikapporganisation.

Det betyder inte att Denkart avvisar varje form av samverkan, tvärtom. En gemensam utredningsapparat för handikapporganisationerna skulle, menar han, vara nyttig. Med ett effektivt tekniskt samarbete när det gäller utrednings- och undersökningsarbete och administration skulle man kunna lösgöra en del av de växande administrationskostnaderna för ett mera kreativt arbete.

### Olika typer av problem

Denkart ser det fö som en styrka med en uppdelning av organisationerna efter olika typer av handikapp. Det är mycket naturligare och ger större styrka åt organisationerna än om en samlade central part tar hand om kontakten med politikerna — politiker som avgjort inte har något emot en suddig intressepolitik på den här kanten. Och suddig blir den, menar Denkart, om

handikapprörelsen agerar med en enda samlad önskelista, för politikerna att beta av alltmedan tiden har sin gång. Den vägen kan man bryta udden av de handikappades krav på ett snabbt förverkligande av olika socialpolitiska satsningar. "Handikapporganisationernas slagkraft skulle kanaliseras in i en byråkratisk planering och därmed upplösas." Ett gemensamt agerande försvåras också av att de olika handikapporganisationerna arbetar med helt olika typer av problem. Skillnaderna i konkret målsättning är större än vad som eventuellt kan vara gemensamt för organisationerna.

"Blunda och skänk!" är också en bok som har en del vettigt att säga om de "mottagarförnedrande" insamlingar och försäljningar som nu tidvis pågår. De är — summerar Denkart — ett uttryck för en föräldrad, segregering syn på de handikappade. Den samaritiska färgning de jippona har motverkar den jämställdhet som handikapporganisationerna ser som väsentlig.

### Ger debatten något?

"Blunda och skänk!" tar itu med

Forts sid 22

## REAL-Stolen Hög och sänkbar arbetsstol

REAL-stolen svensktillverkad specialstol för rörelsehindrade. Utförande i kraftig stålörskonstruktion. Tippnings säker. Sitthöjd 40–56 cm, alt. 50–66 cm.



Realstol i Coxitutförande med 2 st fällbara klaffar, standardarmstöd, justerbara i bredd, läsbar sitssnurrning, förflyttningbroms, 4 st 75 mm länkhjul.



Realstol utrustad med: Förflyttningbroms, extra stor ryggplatta, nackstöd, läsbar sitssnurrning, höj- och sänkbara armstöd, 4 st 75 mm länkrullar.

### REAL-stolen kan utrustas med:

- Fotring: hel, halv eller kvarts
- Fotring: kvarts avtagbar
- Handmanövrerad förflyttningbroms
- Läsbar sitssnurrning
- Lyftomat = höjdinställning med gasfjäder
- Armstöd standard justerbara i bredd
- Armstöd justerbara även i höjd
- Sittplatta 5 cm djupare än Standard
- Sittplatta 6 cm smalare än Standard
- Coxit sittplatta med fällbara klaffar
- Ryggplatta, extra stor
- Nackstöd, reglerbart
- Benstöd utan fotplatta höger—vänster (ej coxit)
- Benstöd med fotplatta höger—vänster (ej coxit)
- 75 mm länkhjul, 4 st utan lås
- 75 mm länkhjul, 2 st läsbara, 2 st utan lås
- 100 mm länkhjul, 4 st utan lås (minimihöjd 46 cm)
- Specialutförande enligt önskemål

NYHET: Även i barnstorlek

STATSBIDRAGSBERÄTTIGAD

KONTAKTA OSS FÖR EV. PROVSTOL

KORTA LEVERANSTIDER

**mercado  
rehab** ●

Box 16348 103 26 Stockholm 16  
Telefon 08/67 39 39





Teckning av Elsie-Britt Stenqvist

## Solskensmorgon i april

— Se dej i spegeln! Så en morgon som blir till en dag att leva. Och ur natt-dunklet vaknar jag till denna maning: Se dej i spegeln. Du är inte alltför vacker — att se det hela kan vara motbjudande.

Eller är det en annan spegel jag uppmanas att se in i. En från nätter och dagar — en mycket märkvärdig en — den baxnar människor för att se in i. Den leder åt det inre och till okänd värld.

Att tillvaron är så inrättad att många baxnar för att se in i den där märkvärdiga spegeln kan vara visligt inrättad av försynen. Inför det okända kan det vara lätt att tappa fattningen i de kända funktioner vi rör oss i. Och denna morgon kan jag tappa fattningen inför en impuls, den kan ur en viss synpunkt vara logiskt konsekvent. Knappast någon betraktare skulle

mena att min impuls utförd i handling vore normal.

Mitt skrivbord borde vara större eller kanske kunde man röja av det och på så sätt föröka dess yta. Nu säger impulsen: Varför inte kasta ut radion som står på skrivbordet. Det finns ju något som heter slit och släng. Tillvaron kan också kännas behagligare med det lilla företaget att man stänger av radiomottagaren.

Varning! Det är en morgon i april. Strax innan radion blev tyst hade en varning sänts ut för valborgsmässosmällar. Avfyra inte smällar i närheten av minkfarmer! Om så sker blir honan rädd och kastar sitt foster. Har ungen redan fötts vid valborgsmässosmällen biter honan ihjäl sin avkomma.

Och minkar är inte samhällstillvända. De förstår inte alls detta med djur-

uppfödning och industri. De lever i det framlockade livet för människans nöjes och nyttas skull.

Då är den kända världen här. Människan kan i förnöjelse sprida död, hon behöver bara väcka rädslan. Då handlar djuret i skyddsinstinkt för sitt eget släkte.

Så kommer en vårdag. Solen öppnar liv åt människor, djur och växter. Det vegeterande och drömska livet, genomgår det någon rädsleprocess??

Blommor i mina krukor mår väl om jag talar vänligt med dem. Detta att blomman mår fysiskt väl av människans vänliga ord är nu sedan länge omvittnad iakttagelse. Man måste ju tänka sig att även motsatsen finns till: Växten kan känna fysiskt obehag, kanske rädsla, inför människan.

Radion är stängd och egentligen skulle jag inte behöva syssla med



# HALVDAN RENLING funderar en vårmorgon i april

rädslans problem. Nyligen hörde jag någon berömma det här landet — ni har det så bra och alla naturtillgångar ett land behöver — inte skall man väl i ett sådant land behöva syssla med rädslans problem??

Detonationer och detonationer och det är snart valborgsmässokväll. Vem vet vad som då kommer att hända vid legationer och ambassader i storstaden Stockholm.

Man kommer ändå att säga att landet har stora naturrikedomar. Men vi tycker inte om ordet naturrikedom. Och man kan önska att vi varit så rika att vi inte alls skrämte djuren. Så generös kunde människan ha varit. Älgar är stora och klumpiga djur, de skrämmer ändå sällan sina medvarelser i markernas hem.

En dag om våren — då allt är inför synligt liv till förverkligande av den jordens skönhet som de mänskliga sinnena kan iakttä och beskriva — har jag tänkt att allt liv har mål i sig. Det hjälper då inte att stänga av radiomottagaren för att bli kvitt tankar om rädslans problem. Också om jag skulle leva i ett land, där människorna aldrig behöver känna rädsla, så måste en riklig del av skrämsele komma på djurens lott. De lyckligare lottade människorna kan ju säga att djurens rädsla bara är ett utslag av primitivitet och ingenting att bry sig om. Där var ändå frågan om det är naturligt att handla i desperation i rädsla för en fara.

Människan lärde sig betvinga faran, hon lärde sig sedan bemästra rädslan. Ty redan att hon överlistade faran gav en glädjetrytning, hon blev varse detta: Att överlista fler faror skulle ge ny glädje. Hon blev högmodig i sin glädje över djurens ovetenhet så att deras rädsla var dem till hinder och djuren kunde jagas. Människan kunde helt ge sig in i striden mot den ur hennes tycke ohörsade naturen.

När människan höll tamboskap hade hon inte anledning känna njutning och tillfredsställelse över rädslan hos djuret. Djuret visade ju också sin glädje. Tidligt lärde sig också människan att förstå djurens beteende — det var då till stor glädje, ett det mänskligas sympati med skapelsen.

Djurens yttringar, läten, hörde också samman med människors språk. Jag har hört att naturnära människor som lärt sig att tolka djurens uttryck inte har så stora språkbarriärer som den

sk civilisationens folk. Där hade vi också dialekternas närhet till djur och natur.

En gång sökte jag litteratur om sambandet mellan djurläten och språket. Vad som skrivits i ämnet är inte så mycket. Många kunskapens män och kvinnor har knappast uppmärksammat fenomenen. En del ortsnamns uppkomst torde ha haft sammanhang med djurläten. Den detaljen har en del ortsnamnsforskare högtidligt gått förbi.

Så ertappar jag mej med att sitta här och fågelhärma. Resultatet blir inte så bra — detta bör man nog inte förvåna sin svala med. Men det vore ett sätt att utöka skrivbordets yta eller en möjlighet att leva med naturen i en morgon när den stora Nyttan står där och väntar. Jag ville den meningsfyllda förnimmelsten åt alla som idag arbetar i materien.

Mina motstridiga känslor inför radiomottagaren och mitt beslut att stänga den har inte satt mitt känsloliv i harmoni med dagens uppgifter. Och nu gällde det harmoni, eller vi skall inte ha det uttrycket med här?

Tidens maskiner har liv på gott och ont. Telefonen ringer och jag får ett efterlängt samtal från en kollega och översättare. Det gäller ett arbete som vi satte igång för några år sedan, det gäller en kunskapsterm som varit felöversatt till vårt språk i alla dessa år.

En tänkares ord för hundratals år sedan hade felöversatts. Det hade rubbat många cirklar hos pedagoger. Nu skulle översättningsfelet rättas till. Och där är översättarens viktiga roll. Att allt är riktigt tänkt är inte allt. De som skall förmedla måste också vara i god ordning med kunskaps- och tankeinhåll.

Med ett oriktigt tänkande kan stora kulturepoker gå under, det vet vi väl. Man kan också föreslå motsatsen: Att kulturepoker egentligen aldrig tar slut. Det bästa i kulturen kan överleva. All utveckling har en huvudlinje — mot en fullkomning som för oss är oanad.

Gentemot tanken att det finns en oanad utvecklingslinje i all utveckling finns naturligtvis många invändningar. De många katastroferna, kan man hävda, kommer att leda till en slutgiltig världskatastrof. Atombombskravaderna kommer att sätta slutpunkten. Får vi några kalla vinterdagar vet snart någon expert signalera att en

ny istid är på väg. Det är ingen hejd på alla undergångsprofetiorna från vetenskapsmän av olika slag.

Den enkla utvecklingsoptimismen, tron att de tekniska uppfinningarna skall göra världen bättre, är nu helt avskalad och optimismens märg är anfränt. Den som skall komma med optimistiska besked om att all utveckling har en huvudlinje mot högre fullkomning måste därför komma med helt nya utgångspunkter.

Därför är det märkligt att en vetenskapsman som Teilhard de Chardin vunnit så stor uppmärksamhet på kontinenten. Några steg till i denna utvecklingsteori och många läroböcker måste skrivas om. Chardins optimism grundar sig på människan som del i universum och han framför synteser mellan politik, vetenskap och religion.

Och man vet: Varje dag verkar den mänskliga tanken in i skeendet. I en utveckling till vad? Utvecklingen kan ju inte enbart vara av fysiskt slag: Vore den det måste människan förneka sina sinnen. Att enbart se en materiell utveckling har nu många försökt, det kan i värsta fall bli så att man måste förneka det mänskliga psyket, som känsla och tanke inte fanns till.

Samtidigt — vore den mänskliga tanken möjlig om det inte fanns ett primitivt urstadium av fysiskt slag, en amöba?

Det är en dag om våren då man kan känna alltings beroende av varandra. Då kan man fäkta med armarna och önska att se eller att någon såg helheten i utvecklingen, i skeendet. För att snart inse omöjligheten att se det hela med mänskligheten och människan. Man blir snart mindre ivrig i armviftning eller något annat synbart tecken för en önskan. Vad mänsklig lärdom insett enskilt eller pluralt är ändå inte så litet.

Man får vänja sig och man kan fråga om en högre form av psyke skall utvecklas till ett medvetande som nalkas kunskapen om människans helhet.

I en sådan filosofi kan man börja förtäringen vid bordet istället för att fråga om måltiden och bordet verkligen finns till. Inför en sådan filosofi är jag glad över radions tystnad. Det är att gå ut i en dag som har det vanliga stadslivets kännemärken. Och andra maskiners oljud skall vara en realitet under dagen. ■



# Sällan svåra olyckor vid hjärtinfarkt under bilkörning

*GUNNAR NILSSON refererar en undersökning*

**Är personer som genomgått en hjärtinfarkt en större risk när de kör bil än andra? 56 personer, varav några var yrkesförare, fick under ett dygn bära en EKG-bandspelare. I undersökningen ingick bilkörning både i stadstrafik och på landsväg i genomsnitt tre timmar. GUNNAR NILSSON refererar en i Sverige nyligen utvärderad undersökning.**

Enligt Ola Ohlsson, underläkare vid medicinska kliniken vid Allmänna Sjukhuset i Malmö brukar patienter som nyligen genomgått en hjärtinfarkt vid friskskrivningen avrådas från att köra bil under tiden närmast efter utskrivningen från sjukhusets vårdavdelning. Även i Medicinsk körkortshandbok avråder man från bilkörning under 3–4 månader efter utskrivningen. Liknande praxis gäller i de flesta europeiska länder.

## Undersökningen i Malmö

Infarktmottagningen vid Allmänna Sjukhuset i Malmö utförde undersökningen på 56 patienter och samtliga patienter på avdelningen har intervjuats om körvanor och innehav av körkort.

Av de 56 patienter, som deltog i undersökningen, var fyra yrkesförare, som var friskskrivna och arbetsföra vid undersökningstillfället.

Kortaste körtid vid undersökningen va en halv timme, längsta 11 timmar. Genomsnittet för alla undersökta ligger omkring 3,5 timmar.

Vidare var 17 av de undersökta 60–69 år, 26 50–59 år, 11 40–49 år och två patienter 30–39 år. För 11 patienter hade 1–2 månader förflutit från infarkten, 19 2–3 månader, 8 3–4 månader, 5 4–5 månader, 2 5–6 månader, 8 6–12 månader och 3 personer längre tid än 12 månader.

Patienternas hälsotillstånd under vårdtiden och under arbetsprov hade undersökts. Dessa data ställdes senare

mot de data som framkom under bilkörningen respektive övrig tid vid undersökningen.

Som ett resultat av arbetsprovet behandlades 23 personer, som deltog i undersökningen med i första hand kinidin som antiarytmika.

Undersökningstillfället som varade ett dygn indelades i två pass: bilkörning och övrig bandinspelning.

## Data

Följande är intressant ur undersökningens synvinkel:

Av 27 patienter, som var arytmifria under vårdtiden kunde några notera VES under icke bilkörningstid. Av dessa fjorton behöll åtta arytmin under bilkörningen.

De som haft övriga arytmier var till en del arytmifria under bilkörningen.

Arytmierna fördelade sig sålunda att 51,7 procent av de i undersökningen ingående patienterna hade haft arytmier under vårdtiden, 19,6 procent hade haft arytmier under arbetsprov, 20,8 procent under bilkörningsfri tid, 8,3 procent arytmier under bilkörningsfri, kvarstående under bilkörningen och för 2,0 procent hade haft arytmier endast under bilkörningen.

## Tidigare undersökningar

I Svensk Läkartidning där undersökningen redovisas beskrivs Hoffmans undersökning av år 1965. I dennes undersökning deltog 1 000 personer. Av dessa var en del friska, medan andra uppvisade verifierade sjukdomssymtom. Undersökningen av 600 friska personer påvisade att såväl hjärtfrekvens som blodtryck ökar under bilkörning. Under landsvägskörning kunde dessa symtom inte påvisas. Vid kritiska situationer uppvisade 23,7 procent av dessa bilförare patologiska förändringar.

I Hoffmans andra undersökning av 400 friska patienter och 26 personer med påvisbara symtom på kranskärlsinsufficiens registrerades en tendens

till högre pulsstegring hos sistnämnda grupp, alltså de med påvisbara symtom.

## Sällan svåra olyckor

I Hoffmans sistnämnda undersökning visade båda grupper patologiska EKG-förändringar. På vissa grunder anser man att de beror på stress. Man har nämligen observerat motsvarande förändringar vid andra försök, varunder försökspersonerna stressats. Ängest och fruktan har också angetts framkalla liknande förändringar. Även passage-rare puls-frekvens har studerats och uppvisar därvid högre eller lika hög puls som då de själva kört bil.

Emellertid har det visat sig att personer som är bilförare och som under körning drabbats av hjärtinfarkt ytterst sällan orsakat svårare olyckor. Det tycks vara så att de hinner stanna bilen innan de blir medvetslösa.

För Malmö kommun noterades 638 hjärtinfarkter under år 1972. Därav var 373 män i åldern 40–75 år eller 0,7 procent av männen i den åldern. Enligt statistiska beräkningar borde 18 personer av de 638 ha drabbats av hjärtinfarkt under körning, men i inget av de 638 noterade fallen skedde insjuknandet under bilkörning.

Dr Ola Ohlsson anser att man normalt inte behöver avråda hjärtinfarkt-patienter från bilkörning. Däremot menar dr Ohlsson att patienter som före infarkten upplevt fysiskt eller psykiskt obehag vid bilkörning också i fortsättningen bör avrådas från att köra bil.

Rökfritt  
samhälle  
Tack



# Lyckad ungdomskurs i Åre

Ett 20-tal ungdomar i åldern 14—22 år från Ystad i söder till Haparanda i norr, har under en vecka på Fjällgården i Åre, diskuterat problem för handikappad ungdom under mottot "Skola och Arbetsliv".

Ungdomsveckan är en produkt av den under RHL nyligen bildade Föräldraföreningen för hjärt- och lungsjuka barn och ungdomar. Medverkande ur föräldraföreningens styrelse var Martha Mattsson, Britt-Marie Gustafsson, Robert Lundgren och Sivert Klasson. Dessutom medverkade Christina Westring, Sven Widegren, Ingrid Lindgren, Josef Andersson, Lars Larsson samt sjukgymnast Nicola Dandenell.

Ungdomarna fick en grundlig information om vilka rättigheter och skyldigheter de har i samhällsmaskineriet.

När det gällde "skola—arbete" så företogs en erfarenhetsinventering. Den låg sedan till grund för diskussioner om vilka åtgärder som bör vidtas för att underlätta återanpassningen av den handikappade i samhällsfunktionen.

## Livlig paneldebatt

Under veckan hölls en paneldebatt, där panelen bestod av kommunalrådet Lars Larsson från Åre kommun, avdelningschef Josef Andersson från länets försäkringskassa samt inspektör Ingrid Lindgren från länsarbetsnämnden. Många verkligt aktuella frågor ställdes av de unga kursdeltagarna och panelen hade fullt upp med att svara och ge råd.

En fråga av mycket stor vikt, just för osynligt handikappade, var den kommunala färdtjänsten och möjligheterna för osynligt handikappade att få använda denna. Kommunalrådet Larsson hade svårt att på ett tillfredsställande sätt svara på hur tex Åre kommun tänkt sig lösa denna fråga. Han gav dock besked om, att även osynligt handikappade skulle komma ifråga när det blev färdtjänst. Avdelningschef Josef Andersson fick genom de frågor som ställdes till honom, tillfälle att ingående informera om de möjligheter som finns för tex att överklaga ett beslut.

På en fråga om medel för utbildning av dagmammor för speciellt hjärtsjuka barn, så svarade Andersson att det var en kommunal angelägenhet men att det nog borde gå att lösa den frågan.

Inspektör Ingrid Lindgren fick mån-



*Problemlösning i en behaglig miljö uppe på Mörvikshummeln. RfCF:s konsulent Christina Westring i diskussion med Föräldraföreningens sekreterare Britt-Marie Gustafsson. Jonas tyckte läsken var bäst.*

ga frågor om utbildning och arbete. Hon gav därvid en mycket fin information om hur det skall vara och inte vara. Flera av ungdomarna fick därigenom reda på hur de skall angripa sin egen situation när de kommer hem.

## Glesbygdproblem

Organisationsinformation ingick även i kursen och ordföranden i Föreningen hjärt- och lungsjuka i Jämtlands län, Sven Widegren, gav information om hur en länsorganisation arbetar och vilka problem som glesbygdorganisationerna har att kämpa med. De långa avstånden mellan medlemmarna och svag ekonomi, gör att tex mötesverksamheten tyvärr måste hållas allt för låg. Trots detta gör våra organisationer en stor insats på områden som åvilar samhället. Det vore därför naturligt att flera kommuner, på ett bättre sätt ekonomiskt bidrog till organisationernas verksamhet. Som det är nu i Jämtlands län, så har vi genom sammanslagningarna fått ett betydligt sämre ekonomiskt stöd, samtidigt som kommunerna mer och mer insett vikten av vår verksamhet och vill utnyttja våra kunskaper, sade Widegren.

## Studiebesök

En uppskattad studieresa gjordes även

till Trondheim där Norska hjärt- och lungsjukas förening och dess rehabiliteringsklinik besöktes samt en institution för "Yrkesvalshemmade" typ våra skyddade verkstäder.

I kursveckan stod också fritidsaktiviteter i syfte att stärka den enskildes självkänsla. Fjällgårdens swimmingpool var flitigt besökt i det fina vädret. Många av deltagarna hade tidigare haft en ständig panikartad känsla, när det gällde simning och dykning, men genom träning så kunde alla efter några dagar vistas i bassängen utan panikkänsla. Ett Åremästerskap anordnades i 4-kamp där alla kunde vara med. Ulf Olsson, Handen erövrade mästerskapstecknet.

Den genomförda Ungdomsveckan var ett första försök att samla hjärt- och lungsjuka ungdomar och syftet med kursen var att informera om sociala rättigheter, inventera problem men också att stärka ungdomarnas självkänsla och initiativkraft.

Det allmänna intrycket bland deltagarna var, att flera hjärt- och lungsjuka ungdomar måste få samma möjlighet till information och utbyte av erfarenheter som denna veckokurs har givit. Det är många frågetecken som nu rätats ut, sade en av de unga deltagarna.



# Hjärtat och dess sjukdomar

GUNNAR NILSSON sammanfattar aktuella resultat

**Många är de undersökningar om hjärtat och dess sjukdomar som under senare år redovisats. En intensiv forskning pågår över hela världen om hjärt- och kärlsjukdomarna, deras orsaker och förlopp. GUNNAR NILSSON fortsätter att rapportera om aktuella resultat.**

Den fysiska aktivitetens korrelation med riskerna för hjärtinfarkt har utretts i en sk populationsundersökning i Göteborg, publicerad i Läkartidningen 5/75. Engelska och amerikanska undersökningar (Morris mfl 1953, Fox och Haskell 1968, Kannel och Mc Namara 1967 och Cassel mfl 1971) har påvisat att lägre fysisk aktivitet ger större risk för hjärtinfarkt än högre. Efter att ha gjort jämförande undersökningar av den fysiska aktiviteten i yrkeslivet har man nu undersökt fritidsaktivitetens eventuella samband med riskerna för hjärtinfarkt. Det industriella arbetslivet tenderar ju att bli allt mer stillasittande, varför fritidsaktiviteten därför är intressant.

## Göteborgsundersökningen

I Göteborg undersöktes ett utval av 973 personer, som november 1962 var skrivna i Göteborg. 855 personer av populationen undersöktes 1963 och en efterundersökning av 803 personer utfördes 1967. Mellanskillnaden — 52 personer — beror på att 25 personer inte ville delta i återundersökningen, 18 personer hade avlidit och nio återfanns aldrig.

Vid intervjuundersökningen kartlades testpersonernas rökvanor, olika symtom m m. 1967 gjordes en undersökning av deras fysiska aktivitet i yrkesliv och under fritid.

Vid utförda arbetsprov uppvisade personer med hög fysisk aktivitet i yrkeslivet högre prestationsförmåga än personer med lägre. Motsvarande överensstämmelse återfanns vad avser personer med hög fritidsaktivitet och låg sådan. Hög fysisk yrkesaktivitet var emellertid relaterad till ökad rökning, medan rökningen minskade för de som

hade en hög fritidsaktivitet. Aktivitetens korrelation med riskerna för infarkt utreddes även, och det visade sig då, att infarktsriskerna minskade vid ökad fysisk fritidsaktivitet. Vad alkoholvanorna beträffar var fler män registrerade hos nykterhetsnämnden av de som hade hårt fysiskt arbete än de som hade stillasittande sysselsättning.

De slutsatser man har dragit av undersökningen är att sambandet fysisk aktivitet/infarkt inte är särskilt starkt, men dock uttalat.

## Risikfaktorer

Rökning, högt blodtryck, hög blodfett-halt och låg fysisk aktivitet är några av de faktorer som är knutna till hjärtinfarkt. Andnöd (dyspné), som har visat sig vara en symtom på senare hjärtinfarkt, är en annan faktor i sammanhanget. EKG-förändringar har ytterligare visat sig vara indikator på en senare inträdande hjärtinfarkt.

## Efterdödlighet

Studier har utförts som betyder infarktpatienternas överlevnad efter ge-

nomgången sjukdom. Dödligheten överskrider 10 procent under första året och erfarenheten från genomförda studier visar att infarktpatienter löper större risk för reinfarkt. De som avlidit efter utskrivning från sjukhus avlider hastigt utan att nå kontakt med läkare.

## Diskussion

Hittillsvarande undersökningar tyder, om dock inte entydigt, på att hjärt- och kärlsjukdomarna ökar med samhällets industrialisering. Men inte enbart fysisk inaktivitet utan även kostvanor, rökning, stress och andra faktorer inverkar på disponibiliteten för sjukdomen.

Det är rimligt att man tillmäter förebyggande åtgärder stor betydelse. Motionens betydelse är härvidlag kartlagd, men här gäller att lagom är bäst. Övergången från fysisk inaktivitet till plötslig fysisk aktivitet synes kunna bli ödesdiger för den illa förberedde och fysiskt otränade.

Otvivelaktigt har rökningen den största betydelse för att senare eller förr utveckla risker för infarkt.

## STATUS JUL 1975

Färgglatt familjespel på mittuppslaget

Teckningar av Sven Björnson i färg

Julberättelser och noveller av bl a Sven O. Bergkvist, Gunnar Nilsson, Anderz Harning och Victor Steffen

Artiklar med bilder, bl a om Bror Hjorths förnämliga konst

Samma pris 5:— som i fjol







# JAN-ERIC WAHLÉN Undantag

Atmosfären i den stora tryckerilokalen var tät och decibelfylld. Ljudnivån låg i överkant för det tillåtna. Mätningar hade visat att just vid kompressorn till sugluften låg decibeltalet alldeles för högt. Men det var ingen som klagade. Åtminstone inte öppet.

Det hade länge rått förtätad stämning bland personalen i tryckeriet. Friställningsspöket hotade. Det var inte längre lönsamt med högtryck. För tungrott med blymateriel. Offset slog vilt omkring sig bland de forna typograferna. Numera skilde man inte förbunden åt, men klyftan mellan litografer och typografer kunde inte överbryggas. Det fanns ett slags outtalat hot och rivalitet.

Och så friställningshotet...

Det drabbade inte offsetsidan. Högtrycket skulle bort. Spänningen mellan de två olika yrkesgrupperna blev ännu påtagligare. Små stickord och gliringar i lunchrummet.

Arvid kände dem värst. Han hade alltid talat sig varm om typografin. Alltid varit stolt över sin yrkesutbildning. Konsthantverk hade det hetat på den tiden han gick i lära. Nu var han fyllda sextio. Hjärtat hade sviktat vid ett par tillfällen. Konvalescenstiden hade blivit lång och dryg.

En ung spoling hade vikarierat i Arvids maskin under sjukdomstiden. Spoling sa Arvid. Men den unge typografen hade lärt yrket från grunden och var ett påtänkt basämne. En sån som slickat sig fram till sin position. Som tog ackordet i yrket som en nödvändighet för att komma upp i rätt inkomst.

Arvid hade alltid varit motståndare till ackordet i typografyrket. Kvaliteten blev lidande menade han. Och visst

hade han rätt. Man såg ju bara på det unga basämnet. Han hade inte tid att hålla rent omkring sig en gång. Sprutdammet lagrade sig och föll ner på valsar och färgbord. Blandade sig med färgen och försämrade resultat i fråga om kvalitet.

Men det var inte längre fråga om kvalitet inom konsthantverket. Före detta konsthantverket. Nu handlade det om kvantitet. Och inte om noggrannhet. Till och med fyrfärgsarbetena hade blivit ackordsatta.

Arvid ryste när han kom tillbaka efter den senaste sjukdomsperioden. Bullret trummade mot hans öronsnäckor och gjorde honom yr. Hastigheterna hade ökat på maskinerna. Ackordet var en trygg polis. Basarna behövde inte längre stå på lur bakom pelarna i lokalen för att avslöja slöfockar och andra syndare.

Det var med knapp nöd den unge vikarien ville lämna sin plats, när Arvid var tillbaka på morronen efter sju månaders konvalescens. Dröjande och med ett fräckt flin lämnade han över utan att med ett ord nämna vad som var gjort i maskinen på det jobb som låg inne.

Arvid spottade efter honom.

På eftermiddagen blev Arvid inkallad till tryckeriföreståndaren. Bakom skrivbordet såg Arvids före detta kollega ute på verkstadsgolvet imponerande ut. Det såg nästan ut som om han vuxit med sin uppgift. Både i omfång och ordrikedom.

— Hur känns det? undrade han och log jovialiskt.

— Jo tack. Lite ovant så här i början.

— Du blir väl trött?

— Inte utan...

— Jag har ett bra jobb åt dej. Lindrigare och inte så stressigt. Inget ackord.

Orden hamrade mot Arvids trumhinnor. Han kände skräcken och maktlösheten smyga sig på. Tillintetgjord sjönk han ner på en stol. Hjärtat voltade oroväckande. Det svindlade till för ett ögonblick. Men så drogt han djupt efter andan och sa bistert hurtigt:

— Än är inte gubben slut... Än släpper jag inte nån snorvalp i min maskin.

— Men du skulle ju få det mycket lugnare i färgskåpet.

— Så Lunkan är slut?

— Han får pension. Jag fick besked från personalläkaren i dag.

Den forne kollegan såg inte på Arvid. Blicken irrade längs de glasförsedda väggarna på kontoret.

— Så det är dags för undantaget nu då, sa Arvid trött.

— Ta det inte så. Jag vill bara ditt bästa.

— Jag räcker inte till därute längre förstår jag. Mina meriter som fyrfärgstryckare, den bäste ni haft förresten utan skryt, väger lätt mot basämnet med fart på maskinen och skit på valsarna.

Arvid reste sig tungt. Försökte fånga arbetskamratens blick. Den vek undan. Smög sig ut i lokalen bakom glasrutan.

— Du går dit i morron då?

Det var en fråga likaväl som ett konstaterande.

— Har jag något val?

Arvid fick inget svar. Han gick tyst ut och stängde dörren efter sig. För-synt och stillsamt som alltid. ■



# Första sommarlägret gick fint

För första gången i förbundets historia har genom den nybildade "Föräldraföreningen för hjärt- och lungsjuka barn och ungdomar" sju hjärt- och astmasjuka barn deltagit i sommarlägerverksamhet. Det har skett genom samarbete med Riksföreningen för Cystisk Fibros (RfCF) och Förstamajblomman.

Sommarlägret genomfördes på Galtarö utanför Stenungsund, där Förstamajblomman sedan några år tillbaka upplåter två av sina paviljonger till barn med cystisk fibros eller andra närbesläktade sjukdomar. RfCF administrerar sedan verksamheten och anställer den extrapersonal som erfordras för att barnen skall få rätt vård. RfCF hade under den tid sommarlägret varade en anställd läkare, två sjuksköterskor, fem sjukgymnaster, två extra lekpersonal, tre extra städpersonal samt konsulenten, som "höll ihop" det hela. CF-barnen har ju också behov en mängd teknisk apparatur såsom imtält, inhalatorer, vibratorer, bänkar för sjukgymnastik m m, m m.

## Segling och ridning

Sommarlägret varade totalt mellan den 7—28 juli, men var uppdelat i två perioder om två veckor i varje. Detta uppskattades speciellt av de yngre sjuka barnen och de som inte tidigare deltagit i lägervistelse och som kanske inte övernattat utanför hemmet, annat än när man legat på sjukhus. De litet äldre barnen eller de som varit med tidigare stannade som regel båda perioderna.

Förutom CF- och astmadeltagarnas sjukgymnastik två gånger per dag, annan behandling och måltider, ägnades dagarna åt badning, krabbmete och andra lekar i solen. För övrig sysselsättning under regnvädersdagar fanns gott om sällskapsspel eller skrev man brev och kort hem till föräldrar och anhöriga. Till de mera ovanliga lägersysselsättningarna hörde segling och ridning.

Seglingen genomfördes i små grupper med erfaren ledare och med flytvästar för samtliga. Ridningen var öppen för alla deltagare utom för de som led av allergi och var överkänsliga för hästarna.



*Ett inslag i Föräldradagarna var att tillsammans med barnen "leka fram" andningsgymnastik. Hans Kollberg visade verkligen många olika prov på rörelser och att hela tiden "andas rätt".*

Hur gick då uttagningen till och hur kunde man som förälder ha garantier för att barnet skulle orka delta i sommarlägret, få de rätta kamraterna omkring sig och en riktig behandling? Jo — genom att den första anmälan om intresse att deltaga i sommarlägret begärdes in i så god tid att hälsodeklARATIONER om sjukdomen, barnets ordinarie läkare osv kunde tillställas den blivande lägerläkaren. Det var sedan tämligen enkelt för denne att genom hälsodeklarationen och kontakt med resp barns läkare bilda sig en uppfattning om sjukdom och grad. Detta låg sedan till grund för inkvarteringen i paviljong, antal rumskamrater, medicinsk och sjukgymnastisk behandling osv. Läkare för sommarlägret var dr Hans Kollberg och samordnare av lägret konsulent Jan-Erik (Jojje) Pettersson, RfCF.

## Föräldradagar

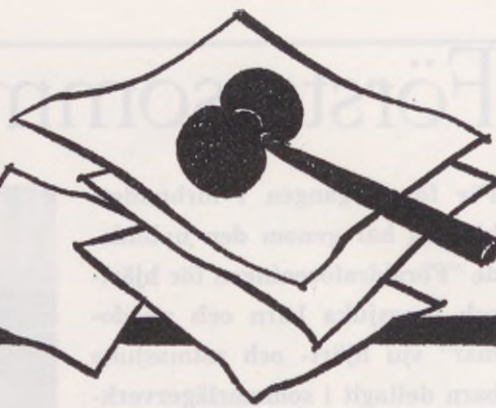
I slutet på varje period och i anslutning till lägerdeltagarnas hemresa har sk "Föräldradagar" anordnats. Så även i år. Föräldradagarna började med genomgång av lägeranläggningarna samt olika behandlingar och teknisk apparatur. På kvällen ornades supé på Hotell Stenungsbaden, varefter kurator

Kerstin Brodin, Östra Barnkliniken, Göteborg, informerade om ändrade bestämmelser för vårdbidrag och handkappersättning. Föräldrarna hade sedan möjlighet att ställa frågor till en panel bestående av Kerstin Brodin, Christina Westring, Hans Kollberg och Sivert Klasson. Detta ledde till en livlig diskussion om hjärt- och lung- och CF-föräldrars problem och svårigheter.

Andra dagen ägnades åt femkamp för föräldrar och barn. Sedan följde olika lekar där temat var att i varje moment andas rätt, dvs en form av andningsgymnastik med bukandning. Eftermiddagen ägnades åt ytterligare diskussion med föräldrarna om sociala och medicinska problem. Vidare presenterades organisationerna (RHL — Föräldraföreningen — RfCF) samt kommande verksamhet inom resp organisation. Dagen slutade med avslutningsfest för barnen med förfriskningar och lekar.

Tredje dagen var hemåkningsdag för första periodens barn och ankomstdag för barn till andra perioden. Lägret lämnade ett positivt intryck och barnen verkade trivas och skulle komma tillbaka nästa år också, sa de. Från föräldrahåll kom också enbart positiva tongångar.





## Skön vecka i Finland

*Martha Mattsson rapporterar från finska förbundets veckokurs i Libelits*

**MARTHA MATTSSON** har varit på en veckokurs till Libelits i nordkarelen i Finland i sommar. Här berättar hon om hur varmt välkomnade kursdeltagarna blev av vårt finska broderförbund.

Det var en skön upplevelse att se ett-hundra kursdeltagare från hela Finland samlade mitt i den varmaste sommaren, till en mycket aktiv och krävande kursvecka.

I den nordiska studiegruppen var vi två från Sverige, två från Norge, en från Danmark samt Bruno Sundman från Finland, som var vår gruppleddare. Vi var uppdelade i fem studiegrupper, Socialpolitik, Hälsofostran, Organisation, Information och den Nordiska gruppen.

Vi i den nordiska gruppen fick vandra runt i dom olika arbetsgrupperna, lyssna och lära samt redogöra för våra egna problem ute i föreningarna. För undertecknad, som kan finska, blev denna vecka mycket arbetsam. Jag var tolk till två av dom andra nordiska deltagarna Ottar Johansen, Norge, och Johnny Knudsen, Danmark.

Finska broderförbundet var glada att vi båda från Sverige kunde landets språk. Min kamrat från Örebro, Leo Tångeryd, kan intyga att kursen var krävande, men kamratskapet hjärtligt.

Till min stora glädje såg jag att språket är inte ett hinder om man kämpar

för samma sak, man kommer ganska långt med teckenspråk.

Vi fick även göra en gemensam utflykt till en historisk plats, Ilomantsi, och se en vacker ortodox kyrka som har klarat sig undan krigets veder-mödor. Där var en guide som talade om för oss om kyrkans historia, som var mycket intressant. Vi fick även se platser där hårda strider en gång har kämpats. Som infödd karelare, som jag är, kändes det vemodigt att vara så nära min hembygd som 7 mil men inte ha möjligheter få komma dit.

Jag upplevde nog den söndagen på mitt eget sätt. Det var mycket vemodigt och det kom många bistra tankar från de åren då vi tvingades att lämna allt det som för oss var så kärt. Min tanke är att vi hoppas slippa att uppleva något dylikt.

Vi hade vår middag med oss så vi åt våra smörgåsar, grillade korv och allt smakade mycket gott. Vi badade, solade, vandrade runt och tittade på gamla krigsminnen.

Vi tackar vårt broderförbund i Finland för en härlig om än arbetsfylld vecka. Hoppas på återseende. Nu när höstmörkret kommer värmer säkert alla dessa goda tankar och vänskapsförbindelserna oss alla som fick delta i den nordiska gruppen i denna Libelitsvecka. Hälsningar även till den andra norska kollegan Rolf Lund-Olsen. Jättestor kram till er alla.

**Nordiskt krav: samhällets insatser för handikappade måste öka**

**Samhällets insatser för handikappade måste öka! Detta uttalade representanter för samarbetsorganen mellan handikapporganisationerna i de nordiska länderna, som den 28 och 29 augusti var samlade i Stockholm, på inbjudan av Handikappförbundens centralkommitté, HCK.**

Det var första gången som representanter för samarbetsorganen möttes till diskussion. Gemensamt problem för alla är samhällets bristande service på handikappområdet.

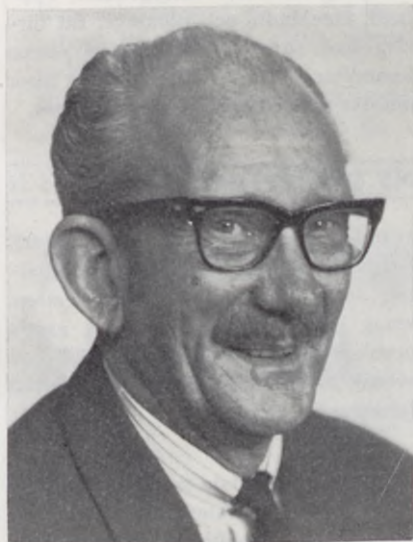
— En förutsättning för handikappades integrering i samhället är att den offentliga sektorn, det samhälleliga ansvaret, på detta område ökar.

— Handikappade kan inte utan tex färdtjänst, hemhjälp och tekniska hjälpmedel fungera i samhället. Vi är beroende av samhällets service för att vi ska kunna bli jämlika med andra medborgare, sa handikapprepresentanterna.

— Därför måste handikapporganisationerna i hela Norden bekämpa de tendenser som finns till nedskärningar av den offentliga sektorn. Av erfarenhet vet vi att det oftast är handikappade som drabbas vid sådana nedskärningar, uttalade de nordiska handikapprepresentanterna.



# Sent men välment grattis till Edvin Carlsson i Nässjö



Edvin Carlsson som är en av våra mera aktiva medlemmar gick och fyllde jämna år i den ljuva sommaren 1975. Ja, det var förresten den 28 juli, så denna adress får bli "Post festum".

Vi kan icke här räkna upp alla de uppdrag som lagts på Edvins axlar, icke heller det skiftande och rörliga liv jubilaren varit med om. Vi skall bara meddela att han är född i Malmbäck, Jönköpings län, och så småningom kom till Nässjö där han bosatte sig för gott.

CO för hjärt och lungsjuka i Jönköpings län hade länge insett behovet av en lokalförening i Nässjö och att det fanns underlag för en sådan, men ingen ansåg sig kunna gå i spetsen för en förening. När sedan ett nytt allvarligt försök gjordes 1972 hade Edvin Carlsson uppmärksammat vår inbjudan och hans då vacklande hälsa gjorde att han önskade få bli medlem i vårt förbund, men den kraft och styrka det innebär.

En interimstyrelse tillsattes med Edvin som ordförande. Vid senare årsmöte utsågs han också till ordförande och föreningen döptes till Nässjö-Eksjö lokalförening av Hjärt- och Lungsjuka.

Flera goda och aktiva krafter har anslutit sig till föreningen och genom

ett välorganiserat förenings- och samarbete har denna relativt nybildade förening vuxit till i ålder och styrka och har nu 211 medlemmar. Även om man icke på något vis vill förringa flera medlemmars aktiva insatser, har dock Edvin med sitt humor, lugna och organisatoriska kunnande gjort Nässjö-Eksjö föreningen till ett mönster och en av våra mest aktiva lokalföreningar i länet. Därom vittnar bla ett eget sommarhem som Nässjö stad ställt till föreningens förfogande.

Grattis Edvin och Nässjö-Eksjö föreningen.

Gustav Englund

## 200 på träff i augusti i Nybro

Hjärt- och lungsjukas lokalföreningar i Kalmar län firade sin årligen återkommande "Kamratträff" söndagen den 24 augusti i Nybro.

Det var lokalföreningen i Nybro som stod såsom värd för festen. Sammanlagt hade omkring 200 medlemmar från Kalmar, Oskarshamn, Nybro, Vimmerby-Hultsfred, Västervik och Öland kommit till Folkets Hus i Nybro för att träffas i gemytlig samvaro.

Samling skedde vid kaffet kl 11.00. Därefter besöktes Orrefors glasbruk, vilket uppskattades mycket då man fick se glasblåsarna i fullt arbete.

Därefter bjöds på en synnerligen delikat måltid i "Kristallen", Folkets Hus. Till maten underhölls gästerna av mycket njutbar musik av ett gammalt fint kapell samt visor till gitarr och dragspel. Efter maten och underhållningen bjöds upp till dans.

Nybroföreningens ordförande, Olle Pettersson, hälsade gästerna välkomna.

Centralföreningens ordförande, Sigfrid Celander, överlämnade Riksförbundets "guldnål" till veteranen i hjärt- och lungsjukas arbete i Kalmar län, Einar Jonsson, Kalmar. E J har varit med och startat en del föreningar inom länet. Han har varit verksam inom föreningslivet med bla kassörssysslan i centralorganisationen. Blommor överlämnades även till Sigvard

Nordborg, Nybro. Denne har även tillhört de hjärt- och lungsjuka lång tid och varit verksam inom föreningslivet. Han innehar sedan länge sekreterarposten i centralorganisationen.

Celander framförde lokalföreningarnas tack till Nybroföreningen för en verkligt trevlig och välordnad "Kamratträff" 1975.

Det var mycket nöjda medlemmar, som vid halv sjutiden, åntrade sina bussar för hemresa till respektive orter.

Gott kamratskap och trevlig underhållning är kännetecknet för våra kamratträffar, som vi hoppas skall pågå i många år till. Ett varmt tack till Nybroföreningen.

A J

## Nu är det dags för en ny studietid

När höstens mörker nu återigen sänker sig och våra lampor tänds, är det dags för en ny studiesång. Vi fick uppleva ett verksamhetsår 1974/75 fyllt med många olika kurser och aktiviteter. Den nu stundande studiesången skall väl ge ytterligare en ökning av verksamhet och aktivitet, säger SIVERT KLASSON i denna rapport om höstens studieverksamhet.

Ett sätt att erhålla ett ytterligare antal cirklar kan vara en rundringning till alla föreningsmedlemmarna och erbjuda dem att delta i föreningens studiecirklar. Kan lokalföreningen ordna den personliga kraften som bör finnas inom föreningen så brukar ABF-avdelningen hjälpa till med uppläggningsen av rundringningen (uppsökeriet) samt även bekosta telefonsamtalen. Det har to m hänt att ABF-avdelningen betalt ett visst timarvode till den som gjort rundringningen. Gack och hör med Din ABF-avdelning!!

Vilka ämnen satsar vi då på i år?

### AKTIV MEDLEM

Denna kurs är lika aktuell och viktig som förut. Kursboken Aktiv medlem — RHL är en presentation av Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka, dess



organisation, målsättning och verksamhet.

Kursboken är uppdelad i fem avsnitt med möjlighet till två svarstillfällen. De uppgifter som kommer in vid svarstillfällena ligger till underlag för förbundets arbete.

Kursmaterialet Aktiv medlem är inte tillräckligt omfattande för att tjänstgöra som underlag i en studiecirkel med minst 20 timmar. Den kombineras därför med andra kursböcker såsom Vår förening, Vår trygghet eller Vardagslagen.

Aktiv medlem kan också användas som underlag för samtal och diskussion men också som informationsmaterial.

## VÅR FÖRENING

Den samlade kraft som ligger i det svenska föreningslivet, inte minst inom folkrörelserna, vore inte möjlig utan en allmänt anammad och väl fungerande organisationsapparat, skött av kunniga medlemmar. Kunskaper i hur en förening arbetar och hur mötesförhandlingar går till har genom åren tillhört det grundläggande i studiearbetet: det fackliga, det politiska och det ideella.

Kursboken Vår förening presenterar de principer som föreningslivet bygger på. Ett avsnitt ägnas åt vart och ett av de mer framträdande förtroendeuppdragen i en förening. Ett avsnitt handlar om hur man ordnar möten. Avsnittet Beslutsformer kommer sist i kursboken och visar genom olika exempel hur det går till att fatta beslut.

Föreningskunskap är ett omfattande ämne och Vår förening kan bara behandla det mest centrala i föreningsarbetet. För den mötestekniska trimningen är alltså Vårt möte den kursbok som rekommenderas.

## VÅR TRYGGHET

Syftet med denna kurs är att ge en orientering om vår socialpolitik. Huvudvikten i framställningen har lagts vid en redovisning av de rättigheter som lämnas genom socialförsäkringen, familje-, bostads- och arbetsmarknadspolitiken. Grundboken har utformats så att läsaren lätt ska kunna finna de upplysningar som vid ett visst tillfälle eller i en viss situation kan behövas. Efter avslutade studier kan den tjäna som uppslagsverk för föreningsfolk som ofta får bistå medlemmar med råd och upplysningar i sociala frågor.

## FÖRENINGSGRANSNING

Det är ett ämnesområde som är viktigt för våra styrelser att känna till, men

givetvis också för alla medlemmar.

Utifrån bokföringen i en förening följer vi steg för steg kassörens och revisorernas arbete. Vi går bl a igenom hur löpande utgifter och inkomster noteras i kassabok och hur ett bokslut görs. Som revisorer granskar vi kassörens noteringar i föreningens bokföringsböcker.

Studiematerialet består av dels ett arbetsmaterial med den bokföring som ska granskas, dels en textbok där vi förklarar bokföringen och granskningen av den. Textboken är upplagd som en praktisk handledning, men innehåller också gemensamma uppgifter för en cirkel.

Ur innehållet:

Revisorernas roll. Bokföringsgrunder. Revisionsgrunder. Granskning av dagbok, bokslut, huvudbok och inventarium. Revisionsberättelsen.

Så har vi ämnena som är av allmän karaktär. Vi börjar med ett alldeles nytt material.

## MEDICINSKA HANDIKAPP

Studiematerialet innehåller korta redogörelser för innebörden av nio så kallad osynliga handikapp. För varje redogörelse svarar respektive handikapporganisation.

Presentationen kompletteras med

upplysningar om samhällets ansvar på handikappområdet, vilken roll kommunerna kan spela i den verksamheten och hur man kan och bör arbeta genom länens och kommunernas handikappråd. Det är vanligt att representanter för medicinska handikapp företräder flera organisationer i handikappvården. För att göra det måste de veta även vad de andras handikapp innebär.

## LANDSKAPSCIRKLAR

Dalarna, Gotland, Västergötland, Uppland, Stockholm och Blekinge. Ett förslag kan ju vara att studiecirkelarna kontakter CO i det län som man läser om, för att sedan göra en studieresa.

## NY DEBATTBOK *Forts fr sid 11*

grund- och kärnproblem i svensk handikapprörelse. Ger nu bara debatten, den alldeles nödvändiga debatten, kring boken nya lösningar på gamla problem — så mycket bättre! Då kan svensk handikapprörelse bli en vettigt fungerande rörelse.

I nästa nummer kommer Erik Ransemar med en kritisk analys av Denkers bok

## KRAHNERS

då det gäller  
stolar och bord  
för samlings-  
lokaler . . .

Även SITTRUPPER  
i klädda  
stålrörsmöbler

Infördrå vår offert



**ANDERS KRAHNER AB** Skillingaryd

Telefon 0370/706 40 Telex 700 62



# Arbetarrörelsens Inköpstjänst

— välkänt, seriöst arbetande företag sedan 20 år tillbaka med försäljning över hela landet av moderna, rationellt utformade KONTORSMÖBLER.

Ring och tala med oss om Ert kontors problem och behov! Vi upprättar gärna inrednings- och kostnadsförslag!

Vi erbjuder i övrigt KONTORSMASKINER samt alla KONTORSUTENSILIER för effektivt underlättat kontorsarbete.

# Arbetarrörelsens Inköpstjänst

Torsgatan 2, Box 165, 101 22 STOCKHOLM  
Tel. 08/23 07 65

TÄNK PÅ  
HJÄRT- OCH LUNGSJUKAS  
BLOMSTERFOND



Postgiro 95 00 11 - 7

Bankgiro 573 - 4090



## "Tack Chinaspin!"



"Så ruggig och öm i kroppen som jag var igår med en förkylning på väg, trodde jag knappt att jag skulle kunna sitta här idag. Men med Chinaspin och en god natts sömn känner jag mig faktiskt mycket bättre."

*H. Schuchburg*



## Chinaspin hjälper

Receptfritt på apotek.  
Vid svår förkylning rådfråga läkare.





# Studiepenning ger dej råd att studera.



Många slutade skolan tidigt och har sedan haft svårt att skaffa sej den utbildning de skulle vilja ha. Bland dessa finns ett stort antal handikappade.

Studiepenningen är till för att ge dej råd att studera. Den fungerar ungefär som sjukpenning och gör att du kan ha råd att ta ledigt för att studera.

## VEM KAN FÅ STUDIEPENNING?

Om du är handikappad och jobbar och har en kort grundutbildning har du stora möjligheter att få studiepenning. Tyvärr är det inte säkert att alla som vill ha studiepenning kan få det redan i början. Det beror på hur långt pengarna som skall fördelas räcker.

## FÖR VAD FÅR MAN STUDIEPENNING?

För vissa studiecirklar, fackliga kurser, ämneskurser vid folkhögskola. För kommunal och statlig vuxenutbildning (grundskola, gymnasium) och yrkesteknisk högskola.

## OM DU VILL VETA MER:

Tala med din handikappkonsulent i landstinget eller i din kommun eller med yrkesvägledaren på närmaste arbetsförmedling. Eller kontakta något av studieförbunden på din ort.



## SÄND MIG BROSCHYREN OM STUDIEPENNING.

Du kan också skriva namn och adress här, klippa ur kupongen och skicka in den, så får du en broschyr om studiepenningen. Adressen är Centrala Studie-stödsnämnden, Fack, 851 01 Sundsvall.

Namn

Adress

Postadress